

ПОДІЛ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЗА ПРИНЦИПОМ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Арабаджі Н. Б.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет
Дюпіна А. О.*

*магістр II курсу, спеціальність Право,
факультет права та економіки
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Конституціоналізм (від лат. *constitutio* - встановлення, устрій) має такі визначення:

Механізм державної влади, обмежений конституцією; політична система, що спирається на конституцію і конституційні методи управління.

Поняття Конституціоналізм має два аспекти, це:

об'єктивний - сукупність конституційно-правових актів, які регулюють важливі соціальні зв'язки;

суб'єктивний - наявність теорії конституції, прогресивних уявлень про устрій суспільства і держави; сприйняття конституції, інших нормативних актів населенням [1, 7].

Становлення конституціоналізму у світі пов'язане з оформленням конституційного ладу в розвинених країнах Європи й Америки у період боротьби проти феодального абсолютизму (XVII ст.).

Початок конституціоналізму веде від старогрецьких конституцій, які діяли за декілька сторіч до нашої ери, про яких відомо лише з праць Аристотеля. У період принципу Стародавнього Рима з'являються імператорські приписи різних видів, які отримали найменування конституцій. Їх зміст та місце у розвитку правової системи Рима має інтерес перш за все як екскурс в етимологію поняття.

Якщо приблизитися до сучасного уявлення про конституційні акти Велика Хартія Вольностей (Англія, 1215 рік), «Знаряддя управління», Білль про права (Англія, 1689 рік), то в них вже можна роздивитись конституційні ідеї Декларації прав людини і громадянина (1789 р.), проте, що права людини повинні признаватися «природними, невідчужуваними, священними» [2].

Саме Конституціоналізм - це політико-правова категорія, яка опосередковує місце і роль конституції у правовій системі, суспільстві і державі, що знаходять вияв у її верховенстві та характері впливу на суспільні відносини.

За змістом конституціоналізм - це конституційне будівництво, реалізація конституції та її охорона, гарантування.

За формою конституціоналізм опосередковує конституційний лад, тобто державний і суспільний лад, форми безпосереднього народовладдя, держави тощо.

Нормативно-правові основи конституціоналізму визначаються конституцією як нормативний акт найвищої юридичної сили, Основним Законом держави, що регулює найважливіші суспільні відносини і має власну структуру, особливий порядок прийняття та внесення змін [3].

Наукові основи формує теорія конституціоналізму, що охоплює: досягнення зарубіжної наукової думки, вчення вітчизняних мислителів минулого, сучасні ідеї і концепції конституціоналізму.

Ідеологічні основи конституціоналізму визначає система правових ідей, поглядів, понять, теорій, заснованих на певних наукових і політичних знаннях та уявленнях, яка має за мету вплив на формування і розвиток правової, політичної і моральної культури [5, 6 с.].

Організаційні основи опосередковує конституційний лад (як система суспільних відносин, установлених відповідно до конституції), основними складовими якого є державний і суспільний лад.

Проблема конституційності конституції пов'язана із проблемою конституційності держави. Значення цього поняття розглядається із застосуванням двох підходів.

По перше, це позитивістський підхід за яким конституційною визнається та держава, в якій є конституція як основний закон (закони), що закріплює певний державний лад, структуру і повноваження органів державної влади, наділені реальною практичною дією, і має вищу юридичну силу та змінюється шляхом особливої (ускладненої порівняно із звичайним законодавчим процесом) процедури;

По друге, природно-правовий підхід за яким конституційною визнається держава, в якій забезпечені гарантії прав людини та поділ влади.

Сучасний конституціоналізм пройшов чотири етапи свого розвитку, починаючи з XVIII ст. Останній четвертий етап конституційного розвитку почався на межі 80-90-х років із відмовою більшості соціалістичних і країн, що розвиваються, від колишнього шляху розвитку і вступом на шлях демократичних перетворень суспільства і держави, широкомасштабного здійснення конституційних реформ, відновлення практично всього конституційного законодавства.

Початок розвитку цієї моделі було покладено зі зламом Берлінської стіни та об'єднанням Східної і Західної Німеччини у одну державу. Далі був вихід з Союзу РСР Прибалтійських країн та припинення існування СРСР як держави і утворення 8 та 11 грудня 1991 року Співдружності Незалежних Держав [6].

Конституціоналізм у сучасній юридичній літературі розглядається в нерозривному зв'язку з обмеженням влади

держави як «віра в існування конституційних способів щодо встановлення державних обмежень», «юридичне обмеження держави і повна протилежність свавільному правлінню».

Нові напрямки дослідження конституційного права розглядають конституціоналізм із точки зору антропоцентризму, беручи за основу функціонування держави на фундаменті людського чинника, тобто знань, умінь, навичок суб'єкта публічної влади у процесі реалізації ним своїх повноважень (прав, обов'язків, дискреційні повноваження, заборон та іншого) [7, 8 с.].

Література:

1. Байрачна Л.К., Барабаш Ю.Г. та ін. Конституційне право України: підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів. Х.: Право, 2008. 416 с.
2. Бабенко К. А. Проблеми взаємодії гілок державної влади в політико-правовій традиції класичного американського конституціоналізму / Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. К., 2002. Вип. 18. С. 133-139.
3. Бисага Ю.М., Бисага Ю.Ю., Белов Д.М., Решетар І.В. та ін. Конституційне право України: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Ужгород: Ліра, 2007. 370 с.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР *Верховна Рада України*. 1996. № 30.
5. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: підручник. К.: Ліра-К, 2012. 575 с.
6. Демків Р.Я. Конституційне право України: курс лекцій. Л. 2012. 331 с.
7. Орзіх М.В. Конституція - Основний Закон держави і суспільства. Одеса: Юридична література, 2015. 568 с.